

Kerst afschaffen?

Kerst in het nieuws

Een tijdje geleden kwam het kerstfeest in het nieuws. Het feest zou afgeschaft moeten worden. Het was prof. A. van de Beek van de VU die zich verstoutte deze uitspraak te doen in zijn boek 'De kring om de Messias. Israël als het volk van de lijdende Heer' (2002). Hij zei dat niet omdat we van het kerstfeest een eet-, drink- en cadeautjesfestijn hebben gemaakt. Hij had zo zijn theologische redenen. In het kort komt het hierop neer: Kerst gaat niet terug op één van de grote Joodse feesten - Pasen, Pinksteren of Loofhutten. Het ligt voor de hand dat zulke vergaande uitspraken veel stof doen opwaaien. Er kwam dan ook prompt een discussie over, die o.a. in het Centraal Weekblad werd gevoerd.

Loofhutten vieren?

Heeft Van de Beek gelijk? We komen er straks op terug. Eerst willen we iets beter kijken naar de christelijke en joodse feesten. Inderdaad sporen kerk en Israël niet waar het gaat om hun feestkalenders. Het jodendom kent het paasfeest, het pinksterfeest en het Loofhuttenfeest. Deze feesten werden al gevierd vóór de tijd van de ballingschap. Later zijn daar nog het purimfeest en het feest van de tempelvernieuwing bijgekomen. Die feesten worden echter niet in de torah genoemd en hebben daarom een aparte status. Pasen, Pinksteren en Loofhutten waren van huis uit oogstfeesten, maar werden in later tijd heilshistorisch gevuld. Bij Pasen denkt men aan de uittocht uit Egypte, bij Pinksteren aan het verbond van de Sinai en bij Loofhutten wordt de 'voorlopigheid' gethematiseerd: het wonen in de loofhut als een voorlopig onderkomen op weg naar de messiaanse vrede. Sommigen roepen de kerk op om samen met Israël Loofhutten te vieren. Wij kennen immers ook de voorlopigheid - de spanning tussen het 'nu reeds' en het 'nog niet'. Ook wij zijn op weg naar de voltooiing.

Kerst heeft geen Joodse parallel

De kerk heeft ook drie grote feesten, tenminste als we Hemelvaart zien als 'opmaat' naar Pinksteren. Pasen en Pinksteren hebben we gemeen met Israël. Met het kerstfeest is dat niet het geval. Opvallend is dat Israël het Loofhuttenfeest het meest uitbundig viert en dat voor de kerk juist Kerst het grootste feest geworden is. Veel theologen zitten een beetje in hun maag met dat kerstfeest. Het heeft naar hun zeggen niet zulke sterke papieren. In de eerste plaats gaat het niet terug op één van de feesten uit het Oude Testament. In de tweede plaats heette het vroeger anders, nl. Epifanie. Dat was het feest van de verschijning van Gods heerlijkheid op aarde in Christus, zoals dat ook nu nog gevierd wordt in de oosterse kerk op 6 januari. In de derde plaats is het kerstfeest zoals zich dat in de westelijke

wereld ontwikkeld heeft, een nogal laat verschijnsel. Het kwam pas op in de vierde eeuw toen de kerk de geboorte van Christus ging vieren. De zendelingen koppelden dat feest aan het oude zonnewendefeest: Christus is het opgaande Licht der wereld. Daarom vieren wij nu Kerst op 25 december. Het ligt dus niet zo eenvoudig met dat kerstfeest. Het heeft geen Joodse parallel en evenmin een vroegkerkelijke wortel!

Het feest van de Vader

Vanwege alle ambivalenties rond Kerst stelt Van de Beek in zijn bovengenoemd boek: "Ik meen dat er alle reden is het kerstfeest als christelijk feest af te schaffen. Hoe meer de kerstman daarin zijn intrede doet, en hoe meer het vervanger wordt van het Sinterklaasfeest, des te duidelijker wordt dat. Dat is geen verlies voor de kerk, maar winst. Als ze tenminste de moed heeft om zelf uitdrukkelijk afstand te nemen van dit feest en bijvoorbeeld de lezingen van het Jodendom op die dagen te lezen." (p. 290 v.) Eerlijk gezegd gaat mij dat een beetje te snel. Bovendien wil ik u als gemeentepredikant straks met Kerst niet in de kou laten staan. Daarom hier mijn eigen visie tegenover die van Van de Beek. In de loop der jaren is het mij persoonlijk duidelijk geworden, dat het christendom zijn feestkalender trinitarisch heeft opgebouwd. Er is in de loop van de tijd een steeds grotere concentratie gekomen op Vader, Zoon en Heilige Geest. Daarom zou ik Kerst het feest van de Vader willen noemen. Met Kerst vieren wij de liefde van God onze Vader voor een verloren wereld. Er is dan ook geen mooiere kersttekst dan Joh. 3: 6 "Want alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat een ieder, die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe." Met Kerst gaat het helemaal niet om kindjewiegen! Hier is God de Vader, de Schepper die zijn wereld niet loslaat - die zo zeer vraagt naar onze verloren wereld, dat Hij in onze werkelijkheid is ingegaan. Gods vragen… de liefde van God, die vlees en bloed wordt in Christus. God die Zelf door zijn schepping heengaat! Als dat zo is, als wij met Kerst de liefde van de Vader vieren, dan is er ook alle reden tot gevoelens van geborgenheid, die óók vertaald mogen worden in gevoelens van warmte en genegenheid (geen sentiment of Sinterklaasfolklore!). Let maar op: in elk goed kerstverhaal raakt er iets kwijt of verloren. In elk goed kerstverhaal worden er dingen en mensen teruggevonden - kinderen die verdwaald waren in de sneeuw…

Feest van de Zoon en feest van de Geest

Als er een feest van de Vader is, is er dan ook een feest van de Zoon en van de Geest? Dat klopt! Met Pasen, het feest van de Zoon, vieren we rond kruis en opstanding de overwinning van (en met!) Christus. Op het pinksterfeest vieren we de kracht van God die in ons is, zodat we in voorlopigheid en afwachting de tijd verduren. Ik mis hier de ruimte om dat verder uit te werken. Wel kan ik de lezer zeggen, dat het alles te maken heeft met het geheimenis van de Drie-eenheid. Dat geheimenis is geen platte leerstelling, maar veeleer een stukje mystiek. Niemand heeft er diepzinniger over gesproken dan Jacob Böhme: "God de Vader is het oog; Christus de Zoon is de spiegel waarin God Zichzelf ziet; God de Geest is de adem waarmee God de wereld weer in Zichzelf terugneemt." Kerst: Feest van de Vader. Een intrigerende gedachte.